

Posudek diplomové práce Jonatana Hudce: Kazatelská činnost u Origena a Jana Zlatoústého

Těžištěm práce je část 2, věnovaná kazatelství obou Otců. Předchází jí „Obecný úvod ke kázání /správněji: kazatelství/ v prvních čtyřech staletích“, v němž se postupně probírají: dobové termíny pro kázání, rozdělení kázání do 4 skupin, jak se kázání dochovala, kázání ve vztahu k posluchačům, původ kázání, okolnosti vzniku kázání, odpovědnost kazatele.

Tato část práce je zpracována poměrně neoborně, značně obecně, s řadou chybných nebo nepřesných tvrzení. Některé chyby či nepřesnosti: s. 9 – podivná transkripce řečtiny; s. 13 (a na řadě dalších míst) věcně přesnější český ekvivalent za řecké *pistoi* je „věřící“ (nikoli: věrní); s. 17 panegyrika za mučedníky se konala ve výročí jejich úmrtí (nikoli narození, které stejně ve většině případů nebylo známo), třebaže tento den byl nazýván *natale*, totiž narození k věčnému životu; s.17 údaj o Pavlově kázání Sk 13 je defektní; s.18 tvrzení, že ve večerním shromáždění v Troadě (Sk 20) šlo o agapy, je sporný; stejně dobře mohl termín „lámání chleba“ označovat eucharistii; s.18 – není přesné, že Justin „káže, kde se to hodí, ve městech a vesnicích“, v citátu uvedeném na s. 21 je výslovně uvedeno, že jde o „schůzku všech lidí buď města buď vesnice obývajících na jedno místo (*epi to auto!*)“; s. 18 – výrok, že basiliky byly stavby převzaté od „pohanů, jimž sloužily k náboženským účelům“ je podivný: basiliky byly veřejné stavby už v době předkřesťanské a sloužily k nejrůznějším, také světským účelům; s.24 – zmínka o *officium divinum* mnišské observance vybočuje ze sledovaného období; denní modlitba ve formě o.d. se etablovala až v 5. (Cassian) a 6. st. (Benedikt).

Souhrnně k této části je možno říci, že terén, který je zde zkoumán, je příliš rozsáhlý (4 staletí) a příliš nejednotný až neujednotitelný, než aby bylo možno podat jeho přesvědčivý obraz na necelých 30 stranách. Bylo by asi vhodnější soustředit se jen na jeden okruh problematiky a sledovat jej do větší hloubky a podrobnosti – nebo se dát vést standardní literaturou (např. klasickou knihou Brilliothovou, *A Brief History of Preaching*, 1965 apod.).

Pokud jde o část druhou, jejím těžištěm je překlad dvou kázání (po jednom každého titulního autora). Předchází pokaždé stručný biografický úvod a několik uvozujících odstavců, v nichž diplomand naznačuje témata či problémy, které jsou pro příslušného kazatele typické. Kázání sama jsou překládána nejspíše z francouzského překladu (v *Sources Chrétiennes* – podobně i většina patristických odkazů v práci). Autor nezdůvodňuje zcela zřetelně, proč zvolil právě tato dvě kázání jako typická (jen u Origena zmiňuje, že jeho „jeremiášovská“ kázání jsou jediná dochovaná v řečtině). Rovněž bychom uvítali, kdyby uvedl tento pramen a blíže charakterizoval edici, z níž čerpá, její metodu (zpravidla vysvětlenou v editorově úvodu). Poněkud stručně vyznívá vždy podkapitola nazvaná „rozbor kázání“, kde autor sice zachycuje některé charakteristické známky zkoumaného kázání, ale nevěnuje se jejich podrobnějšímu rozboru. Přitom jde o témata velmi zajímavá: Např. jak Origenes zachází s biblí – jeho kázání je plné intertextuality, svobodného přecházení od textu k textu, ze SZ k NZ, většinou jenom pomocí aluzí, k nimž jej jeho alegorická metoda sváděla; nebo jak a proč Oriegenovi byl kritickým problémem církevní úřad, jeho důstojnost i jeho pokušení atd. Podobně u Zlatoústého: jeho vztah k obci posluchačů, jeho pohled na církev, jež žije v „domácnostech“, jeho obdiv pro „andělský život“ atd. Nelze říci, že by si diplomand těchto motivů vůbec nepovšiml. Ale většinou je pouze konstatuje bez pokusu o jejich interpretaci, ať z hlediska dějinného kontextu, ať z hlediska teologických těžisek obou autorů.

Totéž platí o „stručném srovnání obou kázání“ (s.56). Je opravdu až příliš stručné, ač by se právě zde nabízela možnost vytěžit ze srovnávaného materiálu mnohem více. Proč například

Origenes sahá k alegorii, kdežto Zlatoústý se k ní neuchyluje? Je tu pozorovat jen rozdíl Alexandrie a Antiochie – nebo něco podstatnějšího? Jaký pohled na posluchače má ten či onen kazatel – a proč asi? Jaké řečnické prostředky si dovoluje ten či onen – a proč asi? A témat k teologicky reflektovanému srovnávání by bylo více.

Závěr

Patristické kazatelství je v české evangelické teologii tématem spíše opomíjeným. Je možno ocenit diplomandovu odvahu, že se na toto téma pustil. Zároveň je třeba litovat, že se ho nezmocnil způsobem odborně korektnějším a teologicky produktivnějším tak, aby podnítil další potřebné bádání v tomto směru.

Po stránce formální má práce všechny potřebné náležitosti, jazykově a graficky je téměř bezchybná.

Přes uvedené námitky ji doporučuji k obhajobě za předpokladu, že diplomand bude na námitky přesvědčivě reagovat.

Prof. ThDr. Pavel Filipi

3.8.2008